ה' (ירמיה לב) ברוך ושריה מלינו שהיו תלמידי ירמיה ברוך דכתיב

את שריה בן מחסיה וגו' ומלינו

בתלמידי נביאים שהיו נביאים נחה

רוח אליהו על אלישע ויהושע חלמיד

משה ולקמן תניא בברייתא ברוך בן

נריה ושריה בן מחסיה ודניאל ומרדכי

וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו

בשנת שתים לדריוש: ישמעאל בן

נתניה. הוא שהרג את גדליהו בן

אחיקם הלדיק: בשנת שתים לדריוש.

האחרון נתנבאו לבני הגולה שיחזרו

לבית המקדש שנתבטלה המלאכה זה

שמונה עשרה שנה על ידי שמרונים

משהתחילו בה בימי כורש: בגדה

יהודה. סיפיה דקרא ובעל בת אל

נכר: בשמה זינתה. המוכיר את שמה נגרר אחר תאות זנות: נקרי.

רואה קרי: ה"ג מאי אמר. כשלעק

. צעקה גדולה ומרה מה היה אומר בלעקתו: רב אמר. כך היה לועק: גבה המן מאחשורוש. שמלאו לבו

לדבר מה שלא עלה על לב אחשורוש:

גבר מלכח עילחה. כינוי הוח

להיפוך בלשון נקיה: **ותתחלחל.** נתמסמס חלל גופה: **שחסכוהו**

מגדולתו. בימי אחשורוש שהרי

בלשלר השליטו תלתא במלכותום וכן

דריום המדי שנאמר ועלה מנהון

סרכיא תלתא די דניאל חד מנהון

(דניאל ו) וכן כורש שנאמר ודניאל

הללח במלכות דריוש ובמלכות כורש

פרסאה (שם) וכשמלך אחשורוש

חתכו מגדולתו: ואילו איהו. דניאל

לא אזיל להשיב שליחותו: על הקלקלה.

שהיתה אסתר מונעת לבא אל המלך

לפיכך לא השיב התך את שליחותו

ואסתר שלחה דבריה ע"י אחרים:

עד עלשיו. נבעלתי באונס: ועלשיו. מכאן ואילך מדעתי: אבדתי ממך.

ואסורה אני לך. דאשת ישראל שנאנסה

מותרת לבעלה וברצון אסורה לבעלה:

יו"ט ראשון של פסח. שהרי בי"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן הדת

בשושן וי"ד וחמשה עשר וששה עשר

התענו ובששה עשר ש נתלה המן

בערב: דעבר ערקומה דמיה. לאסוף היהודים שבעבר השני: שופת

את הקדרה. מושיבה על הכירה

היא הרויה שפיתה: ווה בא בפרוובולי.

מרדכי בא אליו בטענת עושר המן

בא בטענת עוני שמכר המן את

עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים

בככרי לחם: בולי. לשון עושר כדאמרינן (גיטין דף לו.) ושברתי

את גאון עווכסם אלו בולאות שביהודה:

ו. דבר יי אשר היה אל

בֶּן אֲמַרְיָה בֶּן חִזְכִּיָּה בִּימֵי יאשִׁיָּהוּ בָן אָמוֹן מֶלֶךְּ

צפניה א א צפניה א א .2 2. וְיְהֵי בַּחֹרֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא יִשְׁמעאל רי

ייע מוּלַרע הַפְּלוּכְה וְרַבֵּי הַמֶּלֶךְ וַעֲשְׁרָה בָּן אֲחִיקֶם הבּייי בָן אָחִיקֶם הבּייי

נָּאַכְלוּ שָׁם לֶחֶם יַחְדְּּוּ כֶּן אֲחִיקָם הַמִּיצְפְּתָה אֲלָשִים אִוּוּ אֶל יְּנִילְּיָהׁ

. בְּגִרָה יִהוּדָה וְתוֹעֵבָה

במצפה:

מלאכי וכו"ן, ב) [גי" ע"י אמר רב נחמן בר ילחקן, ג) [ל"ל רחב ואביגילן, ד) ולמיל יג ז. כ) ממנים כ: י) ולעיל יד:ו. עורהמחז. שתקתון, א) [נעיני יו.], כ) ברכות ז., ל) לקתן כח. ב"ק לג. ע"ש, מ) אבות פ"יו מ"ו [נדם יט: חולין קד:], () [בסוף. רש"ש], ס) [דניאל הו. ע) נתלה המו בערב ר"ל וע"ל טו. ברש"י ד"ה הלכות קמילה וד"ה לתעניתו, ב) [ויקרא כו], ל) [ועי תוס'

גליון הש"ם

גמ' ששמו ושם אביו. עי׳ ב"ב דף טו ע"ב תוס' ד"ה בלעם ובמהר"ש איידלס בח״ה שט. כל האומר רחב. עיין י״ה חד״ה : סב . ד ע"א תוס' ד"ה שכל:

הוהות הר"ח (ה) גמ' בידוע שהוח נביא מחותה העיר: (ב) שם כל שתשיו סתומין ומעשה החומים בן לדיק וכל . ומעשה . שמעשיר אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב: עם שב בבי לבו של המן מחחשורוש: כדת כל יום ויום שנכל יום באונס ועכשיו כצ"ל: (ה) שם ארונה אל המלך ה' אלהיך ירצך מות כל זה אינונ שוה (ו) ירמיה ברוד ושריה מיפרשי

הגהות הגר"א

מוסף רש"י אסתר ירקרוקת היתה. . כהלסה זו (לעיל יג.). עורקמא דמיא. שלולית עורקמא דמיא.

רבינו חננאל

.(:ND

כל ששמו ושם אביו בנבואה. בידוע שהוא נביא בן נביא. וכן כל עשמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא [נביא מאותה העיר, שמו ולא שם עירו

ותן כל שמפשרו ומנפטה אמונהי סומוקין מים הומונה באחר מהן, אם לשמדה כולן בריקים ואם לנגאי לרך ו שפנה. אמו רב מלאכר זה מרכזי היומש בן קרחה אומר מלאכי זה עורא. ומסחברא כמאן דאמה מלאכר מוד. ועדגר ועדרו לאחר היומר היומר מלא איהו לא אזל, מיכן שאין משיבין על הקלקלה. [ויעבור מרדכי אמר רב וכרי] ושמואל אמר דעבר עורקמא דמיא. כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלד בשם מרדכי. צדיק אבד לדורו אבד. משל כו׳. בולי

א) ונפ"י איפה אמר רב בשלמה. (ו) ירמיה וחנמאל דכחיב ויבה אלי חנמאל בן דודי כדבר ארבע נשים יפיפיות היו בעודם. קשה אמאי לא חשיב חוה דהא אמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נח.) שרה לפני מפין יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו תוה כקוף בפני אדם ויש לומר דלא חשיב אלא אותן הנולדות מאשה: (ירמיה לו) ושריה בתוך⁰ ספר ירמיה (a) הדבר אשר לוה ירמיה (בשם שאבדתי מבית אבא כך אבדתי משך. וא"ת אמאילא היה

מגרשה ותהא מותרת להחזירנה י"ל לפי שכל מעשה הגט הוא ע"פ עדים והיה ירא פן יתפרסם הדבר למלכות 0: ביום השלישי. בזכות תורה נביאים וכתובים א"נ כהנים לוים וישראלים אי נמי משה ואהרן ומרים אי נמי שלישי דמתן תורה:

נֶּעֶשְׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלֶם כִּי חִלֵּל יְהוּדְה קֹדֶשׁ יְיָ אֲשֶׁר אָהַב ובעל בת אל נכר: מאפי ביא 4. וַיַּעַן שְׁבַנְיָה בֶּן יְחִיאַל מִבְּנֵי עִילְם וַיֹּאמֶר לְעָזְרָא אֲנַחְנוּ מְעַלְנוּ באלהינו ונשב נכריות מעמי ו עתה יש מקוה ליי אָשֶׁר נִצְשָׁה וַיִּקְרַע מְרְדֵּכֵי אֶת בְּגְדִיו וַיִּלְבָּשׁ שַׁק וָאַפֶּר וַיִּצָא בְּתוֹךְ הָעִיר וִיִּזְעַק וְעָקָה גְרֹלְה אסתר ד א ה וַתְּבוֹאנָה נַעֲרוֹת .6 אֶסְתַר וִסריחיר אֶסְתַר וִסריחיר אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לֶה וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְבָּה וַתִּשְׁלַח בְּנָדִים יְאַאּוֹ וְתִּשְּׁלֵּוֹ בְּנְיִּנִי לְהַלְבָּישׁ אֶת מְּוְדְּכֵי וּלְהָסִיר שַׁקּוֹ מַעֶלְיוֹ וְלֹא קבָּל: אסתר ד ד קבָּר, וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתְּךְ. זַיִּנְאָן א אָטְנַיֵּנ לְזָּנְלְּיִּ מְּפְרִיסִי הַמָּלֹךְ אֲשֶׁר הָעֱמִיד לְפְנֵיה וַהְצַנְהוּ עַל מְרְדֵּכְי לְדַעַת מַה זֶּה וְעָל מַה זֶּה: אסתר ד ה גַיָּבֶן וַיְּיֶבד מֹשֶׁה מַן ההר ושני לחת העדת

דברי אסתר: 10. לַךְּ כְּנוֹס היהודים בְּשׁוּשָׁן וְצוּמוּ עָלֵי וְאַל תאכלו ואל תשחו אַשָּר לֹא כַדְּת וְכַאֲשֶׁר וּבְכַן אָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אָשֶׁר לֹא כַדְּת וְכַאֲשֶׁר

פּוּ וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֵּכִי אֵת 9. וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֵּכִי אֵת

11. וַיַּעֲבֹר מֶרְדָּכָי וַיַּעֵשׂ בְּכֹל אֲשֶׁר צְוְּתָה עָלָיו אסתר: אסתר דיז אֶטְוּנוּ: אסתרדיז 12. וַיְהִי בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבָּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַעַמד בַּחַצַר בֵּית הַמֵּלֵךְ הפנימית נכח בית המלר נכח פתח הבית:

אסתר ה א 13. ורוח לבשה את עֲמָשֵׁי רֹאשׁ הַשְּׁלִישִׁים לְךְּ דְיִיד וְעִמְּךְ בֶּן יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךְּ וְשְׁלוֹם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְרָ וְשְׁלוֹם יָרֶר יְּרֶר יְּרֶלְיִרְ לְעוֹנֶרְ בִּי עֲזְרְרְ אֱלֹדֶירְ נִיְקְבָּלֵם דְּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד:

בְּרָאשֵי הַגְּדוּד: דברי הימים א יב יט 11. הַכּל נְּתֵן אֲרַוְנָה הַפֶּלֶךְ לְפָּלֶךְ וִיאמֶר אֲרַוְנָה אֶל הַפֶּלֶךְ וִיאמֶר אֱלוֹזִיף יְרַצֶּך: אַלוֹזִיף יְרַצֶּך:

15. בַּאדַיִן מַלְכָּא אֲמַר

בשלמא אינהו מיפרשי אלא אבהתייהו מנלן כדעולא דאמר עולא כל מקום •ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא שמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא (4) מאותה העיר שמו ולא שם טירו

בידוע שהוא מירושלים במתניתא תנא כל שמעשיו יי ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח כגון ידבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי כגון יויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שהוא רשע בן רשע יאמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי ולמה נקרא שמו מלאכי שהיה משנה למלך מיתיבי ברוך בן גריה ושריה בן או מעשיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולן נתנבאו בשנת שתים לדריוש תיובתא תניא אמר רבי יהושע בן קרחה מלאכי זה עזרא וחכ"א מלאכי שמו אמר רב יינחמן מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא דכתיב בנביאות מלאכי יבגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ומאן אפריש נשים נכריות עזרא דכתיב יויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונושב נשים נכריות תנו רבנן . ארבע נשים יפיפיות היו בעולם שרה º(ואביגיל רחב) ואסתר ולמאן דאמר יאסתר ירקרוקת היתה מפיק אסתר ומעייל ושתי תנו רבנן רחב בשמה זינתה יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה ∞אמר רבי יצחק ∘כל האומר רחב רחב מיד ניקרי א"ל רב נחמן אנא אמינא רחב רחב ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא ביודעה ובמכירה זומרדכי ידע את כל אשר נעשה מאי אמר רב אמר גבה 🌣 המן מאחשורוש ושמואל אמר גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה יותתחלחל המלכה מאי יותתחלחל אמר רב שפירסה נדה ור' ירמיה אמר שהוצרכה לנקביה יותקרא אסתר להתך "אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו לדעת מה זה ועל מה זה אמר רבי יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן ימזה ומזה הם כתובים יויגידו למרדכי את דברי אסתר יואילו איהו לא אזל לגביה מכאן ישאין משיבין על הקלקלה יילך כנום את כל היהודים וגו' עד אשר לא כדת אמר רבי אבא שלא כדת יי היה שבכל יום ויום עד עכשיו באונם ועכשיו ברצון וכאשר אבדתי אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אובד ממך ייויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית ושמואל אמר דעבר ייערקומא דמיא ייןיהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות בגדי מלכות מיבעי ליה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא ימלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש וכתיב התם יאל תהי לבשה את עמשי ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא לעולם °אל תהי ברכת הדיום קלה בעיניך שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוםות ונתקיימה בהן ואלו הן, דוד ודניאל דוד דברכיה ארונה דכתיב ייויאָמר ארונה אל המלך (פ) וגו' דניאל דברכיה דריוש דכתיב זאלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישיזבינך ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא מאל תהי קללת הדיום קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ייהנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה ייויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו ואמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם שופת קדרה ואח"כ נותן לתוכה מים אבל הקב"ה נותן מים ואחר כך שופת הקדרה לקיים מה שנאמר ילקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א אמר רבי חנינא ∞כל האומר דבר בשם יולקול תתו המון מים בשמים ואמר ר"א

אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר יותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ואמר ר"א אמר רבי חנינא צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מָרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה לא אבדה אלא לבעלה יושב שראה המן את מרדכי יושב לבעלה יוכל זה איננו שוה לי אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי יי כדרב חסדא דאמר רב חסדא זה בא בפרוזבולי וזה בא

בפרוזבומי הְהָתִיז לְרְנֵאֵל לְרְנָאֵל אֲלָהֶרְ דִּי אַנְתְּ פְּלַח לַה בּתְדִירָא הוא יְשִיוְבנְּךְ: דניאל ו יז 1.6 י אָמָר הָנָה נָתָתִי אלָה כּסוּ לאחיר היה היא לך בריך ייייר בי 1.6 יו 1.6 אָמָר הָנָה נָתָתִי אלָה כּסוּ לאחיר היה היא לך בריך ייייר י אָבָּאָר יי אָן זְאָה אָבוּ בּרָבְּאָר וְאָבּוּר בְּאָר בְּאַר בְּאָר בְּאָר בְּהָנּה וֹא אָלְ בְּבּה בְּאָר בְּאָר בְּאָר בְּוּבְּה בְּאִר בְּאָר בְּהָנוּ הַצְּבְּא בְּאָר בְּאָר בְּאָר בְּהָנּה וֹא אַלְ בְּפָּהוֹ עְצִיבְּב לְבַל אֲשׁר אָתְר וְאָר בּלְ וְבְּתָה בראשית כּ טֹּ ־ 1.1 נְדְיה בּרְאָר בְּאָר בְּאָר בְּאָר בְּאָר בִּירְאָר אָר בּאַר בּרִאשׁר בּוֹ אַ 1.8 בראשית כּוֹ א 1.8 בּרְקׁוֹ תרון המון מים בשמים ויצלה נשאים מקצה הארץ ברקים לפטר עשה ויוצא רות מאצרתיו: ירמיהו י יג 19. ויְנְּדְע הַדְּבָר לְמִרְדֶכִי וַיִּגַּד לְאָסְתַר הַּמַּלְכָּה וַהַּאמֶר אָסְתַר לִמְּלֶךְ בְּשׁם מְרְדֶכִי: אסתר כ כב 20. וְכְל זָה אִינְנֵּוּ שׁוָה לִי בְּכֶל עַת אֲשָׁר אָנִי ראָה אָת מִרְדֵכִי הִיְּהוּדִי יוֹשֶׁב בְּשַׁער הַמַּלְךָ: אסתר ה יג